PROPAGANDA ANTISLAVĂ ÎN TIMPUL REGIMULUI ANTONESCU

Elena Dragomir

Definiţiile conceptului de propagandă pornesc de la un principiu comun : folosirea deliberată a informaţiei în scopuri politice şi militare în vederea ralierii opiniei publice sau a anumitor grupări unui scop dorit. Cu alte cuvinte, propaganda denumeşte un proces prin intermediul căruia se produce un transfer de mesaje de la un centru de iniţiativă către o masă de indivizi, grupuri, clase sociale, antrenând modificări în sfera opiniilor, atitudinilor, acţiunilor sociale şi politice, fiind furnizate criterii de apreciere, modele de gândire şi de comportament[1]. O altă dimensiune a propagandei este aceea de a asigura legitimitatea celor care deţin puterea într-un stat. Autoritatea doreşte nu numai să manipuleze şi să convingă marile mase, ci şi să se bucure de suportul lor total. Chiar dacă acest suport se explică prin transmiterea unor informaţii false, incomplete sau falsificate, guvernele îl doresc şi se bucură atunci când îl primesc ca şi când ar fi venit singur.

Prezentul articol îşi propune să analizeze temele propagandei româneşti antislave în anii 1941-1944 pe baza unor documente de arhivă, a fragmentelor de jurnal, a discursurilor oficiale, a presei vremii. Dintre variatele aspecte pe care propaganda le-a cunoscut în acei ani (propaganda pentru Basarabia, propaganda pentru românii din străinătate, propaganda de dincolo de graniţe adresată străinilor, propaganda drepturilor naţionale, propaganda pentru armata română, propaganda pentru armatele străine, inamice, contrapropaganda etc.) vom aborda aici doar acele aspecte care au dimensiuni antislave, căutând răspunsurile unor întrebări cum ar fi: care este explicaţia atacurilor antislave cuprinse în propaganda românească din acei ani, care este raportul dintre atacurile antislave ale propagandei germane şi

[1] Mioara Anton, *Propagandă şi război,* Editura Tritonic, Bucureşti, 2007, pp. 18-19.

BDD-A24302 © 2007 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)

cele prezente în propaganda românească? Sunt atacurile antislave dominante în propaganda oficială din România ? Foarte interesant de urmărit va fi şi relaţia dintre atitudinea ostilă a României faţă de bolşevism şi comunism, pe de o parte, şi faţă de Rusia şi de slavi, în general, pe de alta.

Autorităţile române erau conştiente de importanţa propagandei, mai ales în timpul unui conflict, şi au tratat cu mare atenţie problema. României îi lipsea însă tradiţia organizării şi gestionării unui asemenea domeniu, după cum nici fondurile necesare acţiunilor de propagandă nu se dovedeau suficiente. În perioada analizată activităţile privind propaganda s-au aflat în competenţa fie a Ministerului Propagandei, fie a Secretariatului de Stat pentru Presă şi Propagandă. În timpul primului guvern Ion Antonescu (4-14 septembrie 1940) a continuat să funcţioneze Ministerul Propagandei. La 20 septembrie 1940, acesta a fost desfiinţat prin decret-lege şi înlocuit cu Secretariatul de Stat al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri pentru Presă şi Propagandă, desfiinţat la rândul său în aprilie 1941 şi înlocuit cu Ministerul Propagandei[1] care va fi condus de Nichifor Crainic (1 aprilie - 27 mai 1941*), ad-interim* de Mihai Antonescu (27 mai - 5 decembrie 1941) şi de Alexandru Marcu (5 decembrie 1941 - 23 august 1944)[2]. Alegerea lui Alexandru Marcu în fruntea ministerului a fost una strategică, Mihai Antonescu rămânând în fapt cel care va coordona şi după 5 decembrie 1941 toate activităţile legate de propagandă. Rolul acestui minister era acela de a face cunoscute, pe plan intern, dar şi extern, „ideile şi interesele statului şi neamului românesc, de a informa exact guvernul despre mişcările de opinie publică, de a pregăti opinia publică românească şi străină pentru manifestările imediate şi îndepărtate ale activităţii statului şi guvernului, de a exercita printr-un control potrivit educarea marilor mase populare”[3].

Conţinutul şi forma propagandei româneşti au fost influenţate de contextul politic, intern şi extern, putându-se identifică trei etape distincte : 27 *ianuarie 1941 - 21 iunie 1941* – România nu se angajase încă în război; *22 iunie 1941 - 2 februarie 1943* – România participă la faza ofensivă a războiului, fază oprită de înfrângerea suferită la Stalingrad; *2 februarie 1943 - 22 august 1944* – România ia în considerare varianta că Puterile Axei pot

[1] *Idem*, pp 68-69.
[2] Ioan Alexandrescu, Ion Bulei, Ion Mamina, Ioan Scurtu, *Enciclopedia de istorie a României,* Editura Meronia, Bucureşti, 2000, pp.116-117.
[3] *Raportul asupra realizărilor Ministerului Propagandei de la 6 septembrie 1940 la 1 august 1941,* în „Arhivele Naţionale Istorice Centrale” (ANIC), Fond Ministerul Propagandei Naţionale (MPN) - Presa internă, Dosar nr. 574/1942, ff 62-67.

BDD-A24302 © 2007 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)

pierde războiul şi începe dicuțiile pentru încheierea unui armistițiu. Dacă în prima dintre etape România va duce o propagandă agresivă, îndreptată în special împotriva URSS, după înfrângerea de la Stalingrad multiple nuanțe se vor face prezente. Se pot recunoaşte patru teme principale: propaganda împotriva bolşevismului, ca misiune sfântă a României de a apăra civilizația europeană şi creştinismul; propaganda pentru recuperarea teritoriilor româneşti pierdute în vara lui 1940, afirmarea loialității față de Germania şi combaterea propagandei inamice. Toate aceste patru teme se desprind în fapt dintr-una mai largă – necesitatea de a explica poziția României în război alături de puterile Axei şi împotriva Uniunii Sovietice.

Construirea programelor propagandei presupunea, în timpul celui de-al doilea război mondial, cunoaşterea şi experimentarea unor tehnici persuasive de manipulare şi de influențare a opiniei publice, folosindu-se ca mijloace tehnice de suport radioul, presa, cinematograful, manifestele, fotografiile, caricaturile, portretele etc., dar şi instrumente precum presa, conferințele, spectacolele, expozițiile. În timp de război, propaganda este dublată de (dacă nu întotdeauna sinonimă cu) neadevărul. Joseph Goebbels, ministrul Propagandei în Germania celui ce-al Treilea Reich, era de părere că „propaganda nu are nimic comun cu adevărul" şi că „o minciună repetată de o mie de ori rămâne o minciună, o minciună repetată de un milion de ori devine adevăr"[1].

Conştiente de dificultatea organizării unui domeniu în care România excelase prin absență[2], autoritățile de la Bucureşti vor recunoaşte deschis şi în repetate rânduri modelul pe care l-au indentificat în propaganda germană. Încă din timpul primei guvernări Antonescu se stabileşte coordonarea activității presei, principalul instrument propagandistic. „Toate jurnalele atacă aceeaşi problemă în acelaşi timp", spunea Mihai Antonescu în şedințele Consiliului de Miniştri, pentru că „aşa se procedează şi în Germania"[3].

---

[1] Vladimir Volkoff, *Tratat de dezinformare. De la Calul Troian la Internet,* Editura Antet, Bucureşti, 1999, p. 64, *apud* Helmut Heiber, *Goebbels,* Hawthorn Books, Inc. New York, 1987, p 255.

[2] Anton, *op.cit.*, p 341.

[3] Marcel-Dumitru Ciucă, Aurelian Teodorescu, Bogdan Florin Popovici (editori), *Stenogramele Şedințelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Ion Antonescu, vol. I, septembrie-decembrie 1940*, ANIC, Bucureşti, 1997, p 57.

BDD-A24302 © 2007 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)

Atitudini antislave. Propagandă antirusească

Înainte de intrarea în război, o temă principală a propagandei româneşti a fost legată de teritoriile pierdute în 1940, în special de problema Basarabiei şi a Bucovinei. Pentru că aceste teritorii erau deţinute de URSS la acel moment, toate referirile la ele presupuneau în esenţă şi o propagandă antisovietică. Astfel, intenţia ministrului propagandei era tocmai aceea „de a pune în evidenţă distrugerile săvârşite de ruşi, de a arăta o serie întreagă de imagini lăsate în urma evacuărilor ruseşti". De aceea sunt trimişi în Basarabia „reporteri speciali de la ziare ca să facă reportaje şi fotografii", o misiune considerată a fi „făcută în serviciul statului"[1]. Au existat chiar şi unele planuri propagandistice incipiente anterioare momentului iunie 1941, când România intră în război. Ministerul Propagandei a tipărit în această perioadă literatură antisovietică sub forma unor broşuri, precum *Cătuşe Roşii* sau *Basarabia şi Bucovina sub stăpânire străină*[2].

Trebuie să precizăm apoi că întreaga Românie nutrea la acea dată sentimente antisovietice tocmai din cauza teritoriilor pierdute în favoarea ei. Prin urmare, un discurs oficial antirusesc avea mari şanse să fie pe placul opiniei publice şi astfel să sporească încrederea în conducerea statului. Sentimentele marilor mase erau în general ostile Rusiei, cu care românii avuseseră de-a lungul istoriei experienţe dintre cele mai neplăcute, astfel încât antipatia româno-rusă intrase, la nivelul maselor, în tradiţie. Nici elitele nu aveau o atitudine mult diferită. Educate, acestea percepeau prezenţa marelui vecin la est şi nord ca pe o ameninţare continuă la adresa existenţei statutului român, temere care s-a dovedit întemeiată, căci, deşi România a reuşit să dezvolte în cursul perioadei interbelice relaţii fireşti cu Uniunea Sovietică, momentul iunie 1940 nu a putut fi evitat.

Ion Antonescu se afla printre membrii elitelor României ce se arătau, mai mult sau mai puţin, mai deschis sau mai subtil, ostile Uniunii Sovietice. În 1919 el chiar publicase o lucrare intitulată *Românii. Originile, trecutul, sacrificiile şi drepturile lor*, în care numeroase pagini erau dedicate demonstraţiei că teritoriile Basarabiei şi Bucovinei aparţin de drept României şi că Rusia a constituit o permanentă ameninţare la adresa statului român. În plus, o experienţă cu o rezonanţă deosebită pentru Ion Antonescu a fost constituită de participarea României la Primul Război Mondial alături

[1] *Idem*, p.454.
[2] Anton, *op.cit.*, p 112.

BDD-A24302 © 2007 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)

de Rusia, astfel că resentimentele sale față de Rusia şi de ruşi erau vechi şi profunde. Antonescu considera că România fusese trădată de Rusia în Primul Război Mondial încă din 1916 şi că aceasta era cauza care a adus atunci țara într-o situație disperată. Sentimentele trezite în acele zile lui Antonescu de comportamentul unor soldați ruşi se vor extinde asupra întregii națiuni ruse, aşa cum dovedeşte patima cu care îşi descrie experiențele de front. În vreme ce soldații români luptau, scria Antonescu, „trupele ruse nu [se] clinteau şi continuau a privi, cu o indiferență de fiară, la tragedia sfâşietoare care se juca la picioarele lor. Comandanții ruşi promiteau, se agitau, dădeau ordinele cele mai severe, nimeni însă nu mişca. (...) Veniți în număr mare", în 1917, „pentru a ne ajuta, ruşii s-au instalat în Moldova ca [şi] cuceritori. Călăuziți fiind de această mentalitate, au pus stăpânire pe toate oraşele şi satele, pe toate clădirile oficiale şi particulare, pe toate aprovizionamentele şi pe toate căile ferate. Invocând secretul operațiunilor, au impus trupelor noastre să se mişte pe jos şi numai pe anumite drumuri şi să nu cantoneze decât în localitățile cele mai mizerabile. Trebuie însă a se şti că, la acea epocă – în ajunul revoluției –, toate operațiunile lor militare se reduceau la a jefui, a teroriza populația, a dezonora femeile şi a distruge toată avuția noastră națională". Astfel, România se află, în opinia lui Antonescu, înainte chiar de izbucnirea revoluției ruse, nevoită „să aleagă între dușmanul invadator şi aliatul trădător şi jefuitor". După bătălia de la Mărăşeşti, continua Antonescu, „în rândurile armatei ruse anarhia lua proporții nebănuite. (...) Soldații ruşi trec inamicului, pe parale şi pe băutură, armele, tunurile şi aprovizionamentele lor. Tot frontul se transformă într-o tabără. (...) Netrebnicii şi trădătorii nu s-au oprit aici. Îndemnați de inamic şi de patima lor josnică, s-au organizat în bande, au pornit prin Moldova şi au început să omoare pentru a jefui"[1]. Aceste sentimente nu sunt uitate niciodată de viitorul conducător al României, care, în aprilie 1944, discutând varianta încheierii unui armistițiu cu Uniunea Sovietică, îi spunea lui Iuliu Maniu: „Îi cunosc pe ruşi încă din 1917. Am nevoie de un teritoriu suveran unde să nu pună piciorul armata sovietică"[2]. Nu ne propunem aici să analizăm aspecte istorice legate de

[1] Ion Antonescu, *Românii. Originea, trecutul, sacrificiile şi drepturile lor* (după ediția din 1919), Editura Moldova, Iaşi, 1991, pp 17-33.
[2] Iosif Constantin Drăgan (coordonator), *Antonescu, mareşalul României şi războaiele de reîntregire,* Centrul European de Cercetări Istorice Sestiere Cannaregio, Veneția, 1990, p. 314.

BDD-A24302 © 2007 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)

intrarea României în război de o parte sau alta, faptele prezentate ne interesează în acest context doar în măsura în care ele explică atitudinea antislavă a liderilor de la Bucureşti, care dictau liniile propagandei româneşti. „Rusia? Cine a fost Rusia?" [în Primul Război Mondial], se întreba Antonescu, dând apoi şi răspunsul: „aliata principală a aliaţilor noştri. Ce angajamente au luat aliaţii faţă de noi? Să ne sprijine şi să procure armatei materialele de care avea nevoie pentru a lupta în bune condiţii. Au făcut-o ? Nu. (...) Am intrat în război şi nu numai că n-am fost niciodată sprijiniţi de aliaţi, dar am fost trădaţi de aliatul aliaţilor noştri şi siliţi să ne batem în acelaşi timp şi cu inamicii, şi cu ruşii. (...) În consecinţă, nu numai că nu primim să fim acuzaţi, dar acuzăm. (...) Noi am fost victima şi alţii călăii"[1]. Toate aceste sentimente trezite de comportamentul soldaţilor ruşi pe frontul românesc, în anii 1916-1917, şi de nerespectarea angajamentelor asumate de Rusia în momentul intrării României în război, în 1916, sunt agravate de convingerea profundă a nedreptăţii săvârşite de Rusia de-a lungul timpului prin pretenţiile sale asupra unor teritorii româneşti locuite de populaţie majoritar românească. De altfel, frecvanţa referirilor la istoria naţională, la modelul înaintaşilor, la datoria sacrificiului pentru pământul românesc este deosebit de mare în cuvântările lui Ion Antonescu şi în ordinele zilnice transmise armatei, sigur, în limbajul bombastic al vremii. Antonescu se temea, pornind de la experienţa Primului Război Mondial, că nu mai poate avea încredere în angajamentele luate de Rusia, Anglia şi Franţa[2]. Va fi foarte interesant de studiat pe viitor şi din această perspectivă decizia luată de Ion Antonescu de a aduce România pe câmpul de luptă alături de Germania, căci este ştiut că Antonescu însuşi este cel care a decis intrarea României în război, alături de Germania, fără o consultare cu factorii politici ai ţării şi fără a încheia un tratat sau o convenţie care să stipuleze condiţiile şi limitele colaborării[3].

În vreme ce România repeta pe toate căile, scria în toate ziarele despre nedreptatea care i s-a făcut în iunie 1940 în favoarea Rusiei, Germania nu a oferit în propaganda sa nici un indiciu, anterior declanşării

[1] Antonescu, *op.cit.*, pp 69-72.
[2] Totuşi, în repetate rânduri, de-a lungul anilor 1941-1944, România a subliniat că lupta sa se duce împotriva bolşevismului şi a Uniunii Sovietice, nu a SUA şi a celorlalte puteri occidentale
[3] Vlad Georgescu, *România în războiul mondial (1941-1944,* în Gheorghe Buzatu, *România cu şi fără Antonescu*, Editura Moldova, Iaşi, 1991, p. 153.

BDD-A24302 © 2007 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)

Operațiunii Barbarossa, referitor la posibilitatea unui atac împotriva URSS[1]. După 22 iunie 1941 însă, Uniunea Sovietică devine în propaganda germană inamicul absolut care trebuie distrus. În primele luni ale Campaniei din Est, principala linie a propagandei germane se concentrează pe explicarea motivelor pentru care Germania a atacat un fost aliat: prin Pactul Ribbentrop-Molotov, „Uniunea Sovietică nu a vrut decât să cucerească vestul în numele revoluției universale". În felul acesta, prin atacul împotriva Uniunii Sovietice, Germania „prevenea un atac împotriva Europei" și „apăra continentul de o invazie rusească". În prima etapă a războiului, propaganda nazistă nu a abandonat ideile rasiste. Ruşii, nota Goebbels în jurnalul său, „nu sunt oameni, ci o adunătură de animale", iar Frany Halder nota, la 6 iulie 1941, că „moralul trupelor [germane] este foarte bun. Sunt stăpâniți cu toții de un sentiment de superioritate față de inamic"[2].

Propaganda românească a preluat şi ea ideea inferiorității şi a barbariei slave. Europa şi, o dată cu ea, şi România, cunoscuse în perioada interbelică propaganda extremei drepte care îmbrățişase frecvent teme antislave[3], fără a cunoaşte însă, ca în cazul Germaniei, o ideologie rasistă. Ion Antonescu a fost încântat când a fost informat, cu zece zile înainte de declanşarea ei, despre Operațiunea Barbarossa[4]. „Bineînțeles, voi fi acolo de

---

[1] În perioada 1936-1938, Germania a desfăşurat numeroase şi agresive campanii anti-bolşevice. După încheierea pactului Ribbentrop-Molotov, în 23 august 1939, propaganda germană antibolşevică a încetat brusc, pentru a fi reluată după atacul asupra URSS în iunie 1941 – *Große antibolschewistische Ausstellung* (Berlin, Verlag für Kultur- u. Wirtschaftswerbung Daenell & Co., 1937), pe http://www.calvin.edu/academic/cas/gpa/anti-bolshevism.htm

[2] Frany Halder, *Jurnal. 1939-1942,* Editura Elit, 1998, p. 339.

[3] Extrema dreaptă românească a fost şi ea influențată de propaganda germană antislavă. Horia Sima scria, chiar şi în 1971, deşi uşor atenuat, arătând că sentimentele antislave nu au putut fi şterse din conştiința unora nici după decenii: „Elementul perturbator al ființei noastre [a românilor] etnice se datorează, fără îndoială, amestecului slav. Slavii sunt un popor nebulos. Au goluri sufleteşti care se manifestă fie prin apatie, fie prin violențe absurde. Slavul e omul extremelor, al rupturilor, al schimbărilor brusce de umor şi sentimente. Azi îți poate jura prietenie şi mâine să-ți împlânte cuțitul. Cei ce au trăit invazia rusească au făcut experiențe de acest gen, când, după duioşii înlăcrimate, se merge la crimă. Structura sufletească a românului a fost afectată de slavism" (în Horia Sima, *Ce înseamnă să fii român,* în „Țara şi Exilul", ian.-feb. 1971, pe http://www.fgmanu.net/articole/sima6.htm, la 29 august 2007.

[4] Există şi surse care afirmă că Ion Antonescu ar fi fost singurul şef de stat informat de Hitler încă din iarna 1940/1941 asupra intenției sale de a ataca URSS-ul. A se vedea Drăgan (coord.), *op.cit.*, p 259, dar şi *Final Report of the International Commission on the*

BDD-A24302 © 2007 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)

la început", a spus el. „Când e vorba de o acțiune împotriva slavilor, puteți conta întotdeauna pe România"[1]. Această frază putea fi atât expresia unui convingeri rasiste antislave, cât şi expresia conştiinței că Românie datora Germaniei o poziție similară, de vreme ce alesese să o spijine în război. Putea fi apoi o şi formă de *captatio benevolentiae,* România sperând că va obține în cele din urmă sprijinul Germaniei în recuperarea Ardealului.

Într-un discurs rostit la rodio cu ocazia împlinirii a trei luni de la declanşarea „războiului sfânt", Mihai Antonescu definea comunismul ca fiind „expresia primitivă a biologiei ruse" care amenință „toate bazele vieții"[2]. Viziunea regimului Antonescu era aceea a unei Românii capabile de a-şi recupera teritoriile pierdute şi de a participa la noua ordine internațională plănuită de Pactul Tripartit. În pledoaria sa contra sprijinirii de către Germania a unui stat ucrainean sau a pretențiilor teritoriale ale Bulgariei, vicepreşedintele Consiliului de Miniştri, Mihai Antonescu, a adăugat acestei viziuni, în timpul întâlnirii cu Hitler, din 27 noiembrie 1941, un element rasial. „Pentru mine, cea mai mare provocare la adresa reconstrucției europene este rezolvarea problemei slave". Spre a se asigura o pace durabilă, era necesar „ca acțiunea germană contra slavilor să fie legată de cea a rasei latine; poziția noastră față de slavi nu trebuie să fie afectată de ezitare şi orice politică ce ia în considerare izolarea, neutralizarea sau ocuparea teritoriilor slave poate fi considerată legitimă". Mihai Antonescu a mai precizat că sprijinul german pentru revendicările ucrainene şi bulgare ar

---

Holocaust in Romania, presented to Romanian President Ion Iliescu, November 11, 2004, Bucharest, p. 71. Cea din urma sursă precizează: „În ianuarie 1941, Hitler şi Göring le-au dezvăluit lui Ion şi Mihai Antonescu planul Barbarossa de invadare a Uniunii Sovietice şi au fost de acord cu participarea armatei române la recuperarea Basarabiei şi a Bucovinei. Mihai Antonescu a declarat: «În urma acestor convorbiri, participarea României la război de partea Germaniei a fost acceptată, am fixat ziua, şi doar noi doi, mareşalul Antonescu şi cu mine, ştiam ziua când România şi Germania vor declara război Rusiei»", *apud* Jean Ancel, ed., *Roumanian-German Relations, 1936-1944*, vol. 9, documentul 162, p. 423, *Documents Concerning the Fate of Românian Jewry During the Holocaus,* New York: Beate Klarsfeld Foundation, 1986, pe http://www.ushmm.org/research/center/presentations/ features/details/2005-03-10/pdf/romanian/ chapter_09.pdf, la 31 august 2007.

[1] Antony Beevor, *Stalingrad*, Editura RAO, Bucureşti, 2005, p. 38, *apud* Paul Schmidt, *Hitler's interpret. The secret history of German diplomacy, 1935-1945*, Londra, 1951, p. 233.

[2] Silviu Miloiu, Elena Dragomir, Alexandru Ştefănescu, *Projects for a United Europe during the World War II? The Axis, Romanian and Finnish Perceptions* în *Europe as viewed from the margins, II* (sub tipar), *apud* Mihai Antonescu, *În serviciul țării. Cuvântări*, vol. 1 Bucureşti, 1942, pp. 111-115.

BDD-A24302 © 2007 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)

fi echivalentul unei nedreptăți față de România şi poporul român, care „este şi a fost antislav, la fel cum a fost dintotdeauna antisemit”. Această retorică a fost bine primită de Hitler, care s-a folosit de ocazie pentru a declara că în Europa există loc doar pentru „rasele” germanică şi latină, acestea trebuind să coopereze contra slavilor, şi i-a promis lui Mihai Antonescu că poate „acapara oricât de mult [teritoriu] ar dori la Est”, atâta vreme cât colónii români erau trimişi spre a ajuta la câştigarea „luptei comune contra rasei slave”[1]. Pentru a da masura atitudinii antislave a liderilor români ai acelui moment, precizăm că nu numai ruşii erau cauza şi ținta acestor atacuri, ci populațiile slave în general. Mai sus s-a văzut cum supremul argument impotriva revendicărilor bulgare şi ucraineene era acela că aceste populații sunt slave, iar poporul român „este şi a fost întotdeauna antislav”. În „Memorandumul” redactat de Mihai Antonescu şi predat de mareşal lui Hitler cu ocazia vizitei sale din 11 februarie 1942 la Marele Cartier General al Wehrmachtului se preciza în acelaşi sens: „Poporul român îndeplineşte azi în lupta din răsărit o misiune anonimă şi colectivă în prăbuşirea slavismului, care este marea misiune a poporului german”[2].

Înainte de războiul cu Uniunea Sovietică, relațiile militare româno-germane au devenit mai strânse, iar pregătirile comune de război s-au intensificat, Antonescu căutând nu doar să obțină retrocedarea Basarabiei şi a Bucovinei, ci şi consolidarea României în fața „amenințării slave”. Pentru Ion Antonescu, principalul duşman al țării era însă evreul. Într-o scrisoare adresată în 6 septembrie 1941 lui Mihai Antonescu, el scria: „Trebuie să se înțeleagă de toți că nu este lupta cu slavii, ci cu evreii. Este o luptă pe viață şi pe moarte. Ori învingem noi, şi lumea se va purifica, ori învinge ei, şi devenim sclavii lor. (...) Şi războiul, în general, şi luptele de la Odessa, în special, au făcut cu prisosință dovada că Satana este evreul”[3]. Această nu înseamnă că atitudinile rasiste antislave lipseau, ci doar că cea care predomina era ura față de evrei. Slavii erau deseori alăturați evreilor în spectrul atacurilor rasiste. În toamna lui 1941, de exemplu, Antonescu

---

[1] *Final Report..., ed.cit.*, pp. 65-66 *apud* Ancel, pp. 134-134, 280-281, pe Romaniahttp://www.ushmm.org/research/ center/presentations/ features/details/2005-03-10/pdf/romanian/ chapter_09.pdf, la 31 august 2007.

[2] Gheorghe Buzatu, *România şi marile puteri, 1939-1947*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2003, p. 187.

[3] *Final Report..., ed.cit.*, p 290, *apud United States Holocaust Memorial Museum* / Arhivele Statului din România (USHMM/ASR), RG 25.002M, rola 18, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinet, dosar 167/1941.

BDD-A24302 © 2007 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)

declara că el „luptă să curețe Basarabia şi Bucovina de jidani şi slavi”[1]. În acest sens, autoritățile române s-au arătat deosebit de nemulțumite de faptul că, „în timpul ocupării bolşevice a Basarabiei şi Bucovinei de Nord de către Rusia Sovietică, au fost aduşi din Polonia şi Ucraina, spre a coloniza regiunile părăsite de germanii plecați din aceste ținuturi româneşti, circa 7500 de polonezi şi 9000 de ucraineni” – populații de origine slavă – şi pe toată durata în care acest teritoriu a fost sub administrație românească, autoritățile româneşti au făcut demersuri pe lângă germani „pentru a ne scăpa de aceste elemente străine”, în sensul în care Germania să accepte repatrierea lor în zonele de unde veniseră[2]. În ciuda faptului că românii au un model german în propaganda lor antislavă, într-o notă SSI din 14 iulie 1942 se arăta că oficialii de la Berlin erau nemulțumiți de campania prea agresivă dusă de presa din România la adresa „barbariei slave şi a slavismului în general. Germanii înțeleg ca presa să facă atmosferă defavorabilă comunismului, nu însă popoarelor slave şi ideii slave, care, dimpotrivă, se bucură de sprijinul propagandei germane”[3]. Cum poate fi oare interpretată această afirmație ? Discipolii să-şi fi întrecut maestrul? Sau din nou Germania nu dorea concentrarea atenției asupra problemei ruse? Aşa cum se renunțase la atacurile împotriva Uniunii Sovietice şi a slavilor înaintea declanşării Operațiunii Barbarossa, tot aşa să fi coborât intensitatea acestor atacuri în timpul campaniei din vara lui 1942? Credem că da. La 28 iunie 1942 începuse operațiunea Albastru, iar în iulie 1942 Hitler era furios din cauza întârzierilor în realizarea planului inițial[4]. O altă explicație a revizuirii atitudinii propagandei germane față de atacurile la adresa „elementului slav” este dată de faptul că, pe măsură ce înaintau în adâncul teritoriului rusesc, germanii înțeleg că nu pot continua linia discursului rasist, pe care îl înlocuiesc tot mai mult cu discursul antibolşevic. România îşi va schimba discursul antirusesc şi antislav după înfrângerea de la Stalingrad. În ordinul către armata română, mareşalul Antonescu spunea, la 1 ianuarie 1941: „Nimeni, pe unde ați trecut [voi, soldați români], nu a fost jefuit şi nu a fost lovit. Omul pentru noi este om, orice relație ar fi între noi,

[1] *Idem*, p. 294, *apud* USHMM/SRI, RG 25.004M, fond 40010, vol. 77.
[2] Arhivele Ministerului Afacerilor Externe (AMAE), Fond Al Doilea Război Mondial, dosar 71/1939 E9, Volum 324, f. 24.
[3] Nota SSI din 14 iulie 1942, „Oficialitatea germană este nemulțumită de campania antislavă a presei române”, ANIC, Fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-SSI, dosar nr. 116/1941, f. 25.
[4] Beevor, *op.cit.*, p. 105.

BDD-A24302 © 2007 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)

ori din ce naţie ar fi şi oricât rău ne-ar fi făcut. Toţi cei care au fost găsiţi în calea noastră au fost ajutaţi şi ocrotiţi ca oameni. Copiii lor au fost îngrijiţi ca şi copiii noştri, bătrânii lor au fost ajutaţi după cum ajutăm bătrânii noştri; familia rusească a fost considerată ca şi familia românească”[1].

Propaganda antibolşevică

Atacurile asupra bolşevismului şi comunismului de la Răsărit au fost şi în propaganda românească mult mai dese decât cele la adresa slavilor. La 22 iunie 1941, Antonescu adresa ostaşilor români ordinul de a trece Prutul, ordin în care, între altele, se spunea: „Zdrobiţi vrăjmaşul din Răsărit şi Miazănoapte! Dezrobiţi din jugul roşu al bolşevismului pe fraţii voştri cotropiţi”[2], ceea ce demonstrează că ţinta principală era recuperarea teritoriilor pierdute. Lupta împotriva „duşmanului de la Răsărit” şi a „bolşevismului rus” este motivată de acţiunile Uniunii Sovietice de a ocupa Basarabia şi Bucovina, iar nu de o ideologie rasistă. Raportul cu privire la activitatea Direcţiei presei pentru perioada 6 septembrie 1940 - 15 august 1941 arăta: „războiul sfânt al României (...) a provocat cea mai mare campanie de presă a anului, edificând opinia publică asupra pericolului comunismului agresiv şi educându-i încrederea şi conduita”[3]. În aceeaşi zi, într-un discurs transmis la radio, Mihai Antonescu definea războiul ca „o mare luptă a civilizaţiei europene împotriva unei noi barbarii”[4].

Tema centrală a propagandei germane între 1941-1945 a fost cruciada împotriva bolşevismului, alături de lupta pentru apărarea civilizaţiei europene, a valorilor occidentului de comunism şi bolşevism. România îmbrăţişează şi ea această temă. Cotidianul „Universul” din 26 şi 28 iunie 1941 sublinia în articole precum cele intitulate *Misiune europeană*[5] sau *În numele Europei*[6], că poporul român are misiunea de a apăra viitorul Europei de un război cu URSS. „Astăzi România răspunde din nou chemării destinului său european, începând o luptă nemiloasă împotriva

[1] George Magherescu, *Mareşalul Antonescu şi armata,* în Gheorghe Buzatu, *România cu şi fără Antonescu, ed.cit.*, p. 170.
[2] Drăgan, *op.cit.*, p. 261.
[3] ANIC, Fond Ministerul Propagandei Naţionale-Presa Internă, dosar 385/1941, ff 75-76.
[4] Miloiu, Dragomir, Ştefănescu, *op.cit.*
[5] *Misiune europeană,* în „Universul”, 26 iunie 1941, p. 1.
[6] *În numele Europei*, în „Universul”*,* 28 iunie 1941, p. 2.

BDD-A24302 © 2007 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)

bolşevismului, alături de puternica armată germană, care este purtătorul spiritului european de ordine şi care încearcă să deschidă drumul spre o nouă ordine continentală pe baza ideii de naţiune împotriva uriaşelor forţe destructive ale comunismului internaţional”[1]. Articolul *Europa civilizată împotriva barbariei bolşevice* arăta că viitorul Europei nu depindea de capacitatea de organizare germană, ci de eliminarea pericolului reprezentat de barbarism în estul Europei[2]. Astfel de titluri sunt publicate lunar[3]. Normative zilnice trasau presei subiectele pe care le putea aborda sau nu în paginile sale, precum şi linia în care aceste subiecte puteau fi tratate. La 29 iulie se recomanda să fie comentată pe larg „dezrobirea” Basarabiei şi a Bucovinei. La 31 iulie se cerea presei „să nu spună că graniţa de la Răsărit e pe Nistru” şi să arate încă o dată că motivul războiului este dat de necesitatea apărării civilaţiei europene. La 5 august 1941 presa primea sarcina de a sublinia „ororile şi dezastrele comise de bolşevici în Basarabia şi Bucovina pentru a trezi interes şi compătimire în public şi pentru a stimula spiritul de solidaritate cetăţenească”[4]. La 27 iunie 1941 aceste normative precizau ca, în presă, în locul sintagmei „Armata Roşie” să se folosească sintagma „armata sovietică”, după cum sintagma „aviaţia Armatei Roşii” să fie înlocuit cu cea de „aviaţia sovietică”[5]. Foarte stranie această din urmă precizare, de vreme ce „armata roşie” a fost termenul care a denumit „armata sovietică” în timpul războiului. Probabil se credea că în acest fel se induce populaţiei convingerea că lupta era nu împotriva ruşilor, ci împotriva sovieticilor, a bolşevicilor.

Înţelegându-se în Germania că un discurs rasist împotriva întregii populaţii a Rusiei Sovietice nu este unul pragmatic, treptat s-au produs nuanţări, iar atacurile la adresa „ruşilor-suboameni” au fost înlocuite de cele la adresa evreilor bolşevici, încercându-se să se demonstreze că evreii erau autorii tuturor crimelor comise de regimul bolşeviv: „evreii au fost principalii beneficiari ai dictaturii roşii. Ei au fost mereu prezenţi în administraţia statului bolşevic, soldaţii noştri au întâlnit evrei sadici, organizatori ai crimelor în masă şi atrocităţilor”[6]. Tocmai de aceea „anihilarea evreilor care sprijină bolşevismul este o măsură de

[1] *Misiune europeană*, *ed.cit.*, p. 1.
[2] *Europa civilizată împotriva barbariei bolşevice*, „Universul”, 26 iunie 1941, pp. 1-2.
[3] Miloiu, Dragomir, Ştefănescu, *op.cit.*
[4] ANIC, Fond MPN-Presa internă, dosar 534/1941, f 76.
[5] ANIC, Fond MPN-Presa internă, dosar 588/1941, f 20.
[6] Anton, *op.cit.*, p 28-29.

BDD-A24302 © 2007 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)

autoconservare", după declarația din 1941 a generalul Herman Hoth[1], iar „sistemul evreu-bolşevic trebuia dezrădăcinat imediat şi pentru totdeauna"[2]. Treptat, şi în România tot evreii vor fi găsiți vinovați de răul provocat de bolşevism. După trecerea Nistrului, propagandei i-a revenit misiunea să explice rațiunile prezenței româneşti pe teritoriul sovietic. Astfel, tema distrugerii iudeo-bolşevismului devine, ca şi în Germania, frecvent utilizată. Se considera că „războiul a fost provocat de evreii care se aflau la conducerea URSS, iar misiunea armatei române era aceea de a lupta atâta vreme cât exista un front şi o armată bolşevică", sau că „evreii sunt agenți comuniști sau anglo-americani"[3]. Textul unui manifest din iunie 1941 aruncat asupra liniilor sovietice sublinia că războiul era îndreptat împotriva regimului politic şi nu a soldatului sovietic obligat să lupte: „Conducătorii «raiului» bolşevic te mint. (…) Rusia Sovietică s-a prăbuşit. (…) Salvează-te, păstrează-ți viața, pentru familia ta, pentru viitorul liber al popoarelor din Rusia, pentru Europa liberă şi unită pe calea progresului şi a civilizației"[4]. Propaganda pentru front era în acelaşi ton, subliniind că românii luptă nu împotriva poporului rus, ci a bolşevismului. Ea a fost susținută în special de Radio Moldova, care a emis pentru prima dată la 2 noiembrie 1941 şi care transmitea în limbile rusă şi română. El se adresa trupelor române trimise să lupte pe frontul de est, precum şi locuitorilor din zonele respective. Emisiunile în limbile rusă se transmiteau de două ori pe zi şi încercau să convingă populația slavă că războiul din Răsărit nu intenționa exterminarea ei, ci distrugerea regimului bolşevic[5]. La începutul anului 1942, Serviciul Special de Informații (SSI) informa că „elementul slav din sudul Basarabiei a fost recrutat şi educat în spirit bolşevic, dându-i-se instrucțiuni în vederea eventualității unei lupte în spatele frontului"[6]. În general, se considera că „elemental jidovesc s-a pus în slujba regimului sovietic în administrație, în şcoală, în Biserică, în agricultură, pretutindeni unde era nevoie de răzbunare şi de făcut rău. Contribuția cruzimii, şireteniei şi perversității neamului lui

---

[1] Beevor, *op.cit.*, p 34, *apud* Paul Addison, Angus Calder, *Time to kill. The soldier's experience of war, 1939-1945,* Londra, 1997, p 270.
[2] *Idem*, p 34, *apud* E. Klee, W. Dresse, *Got Mit Uns, Der deutsche vernichtungskrieg in Osten,* Frankfurt am Main, 1992, p 270.
[3] ANIC, fond PCM-Cabinetul Militar, Dosar nr. 394/1942, f 3.
[4] Anton, *op.cit.*, p. 206.
[5] *Idem*, p. 91.
[6] *Rezistența Basarabia*. Buletin contrainformativ nr. 402, 1-30 aprilie 1942, ANIC, Fond PCM-SSI, dosar nr. 60/1942, fila 2.

BDD-A24302 © 2007 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)

Israel a fost imensă. În primul an de stăpânire sovietică, au dispărut din Basarabia aproximativ 100.000 de persoane, dintre care 97% români”[1].

Propaganda defensivă

Pe măsură ce semnele înfrângerii Germaniei devin tot mai vizibile, Germania accentuează propaganda sa antibolşevică, în vreme ce România insistă pe caracterul național al participarii sale la război. Ambele țări însă vor duce din acest moment o propagandă defensivă. La sfârşitul lui 1942, propaganda germană punea tot mai mult accentul pe necesitatea de a se continua lupta pentru salvarea Germaniei. În discursul său din 18 februarie 1943, Goebbels spunea că pericolul din Răsărit amenință nu numai Germania, ci întreaga Europă. Pericolul motivează forța. „Noi trebuie să acționăm decisiv înainte de a fi prea târziu”, spunea Goebbels[2]. Două zile mai târziu, la 20 februarie 1943, biroul pentru propagandă al Partidului Nazist transmitea un document cuprinzând directivele în limitele cărora momentul de criză (înfrângerea de la Stalingrad) avea să fie tratat de către propaganda germană. Pricipalele linii erau: „Europa învinge cu Germania sau se scufundă în haosul bolşevic”, „Lupta noastră împotriva bolşevismului este un război defensiv”, „Numai Germania poate învinge bolşevismul şi salva Europa”, „Luptăm împotriva bolşevismului care este o idee evreiască distructivă şi care, dacă şi-ar atinge scopurile, ar aduce imensă nenorocire şi distrugerea totală a tuturor valorilor culturale”[3].

Pe măsură ce timpul arată că victoria Germaniei este tot mai puțin probabilă, România va nuanța chiar şi atacurile împotriva bolşevismului şi va sublinia tot mai mult caracterul național al luptei sale. La începutul anului 1943, Ion Antonescu cerea ca emisiunile de contrapropagandă să nu conțină atacuri la adresa şefilor de stat, să nu se exagereze şi să „nu se cadă într-un limbaj de romane polițiste, cu titluri exagerate, precum *Perfidia lui Stalin, Masca a căzut* etc. Totodată se pronunța pentru demontarea moderată a propagandei sovietice, prin prezentarea de analize asupra sistemului

[1] *Basarabia sub ocupație bolşevică,* ANIC, Fond Cabinetul Militar, Dosar nr. 526/1942, ff 182-183.
[2] Anton, *op.cit.*, pp 33-34.
[3] *Directive for the Anti-Bolshevist Propaganda Action,* (Anweisung für antibolshewistische Propaganda-Aktion, 20 February 1943), Bundesarchiv Berlin (NSD 12/74), la http://www.calvin. edu/academic/cas/ gpa/bolshevist.htm

BDD-A24302 © 2007 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)

comunist. După Stalingrad, punctul de greutate al propagandei române s-a mutat de pe tema „războiului sfânt" pe tema luptei comune germano-române împotriva bolşevismului/ comunismului[1], dar, de acum înainte, nu într-un sens ofensiv, ci într-unul defensiv. În aceeaşi linie, în ordinul de zi de la 1 ianuarie 1944 către armată se preciza: „Țările Româneşti au fost de nenumărate ori invadate şi ocupate, dominate şi exploatate, sărăcite şi umilite, jefuite şi ciuntite de oştile ruseşti. Noi nu am fi atacat niciodată pe nimeni dacă trei milioane de fraţi nu ar fi fost luaţi în robie şi dacă Basarabia şi Bucovina noastre nu ne-ar fi fost smulse într-un moment când Europa s-a găsit la o răspântie fatală când nimeni nu ne-a putut sări în ajutor"[2]. România îşi va revizui şi ea poziţia în chestiunea propagandei după înfrângerea suferită la Stalingrad de Puterile Axei. La 20 martie 1943, Ministerul Regal al Afacerilor Externe transmitea, printr-o circulară semnată de Mihai Antonescu, „dispoziţiuni către toate Legaţiile, Serviciile culturale, de presă şi propagandă din străinătate" care primeau ca principală misiune informarea statului român cu privire la ceea ce se spunea/ scria despre România. Se cerea ca toţi membrii serviciilor culturale, ai legaţiilor şi ai serviciilor de presă şi propagandă să informeze cu privire la toate lucrările şi materialele publicate despre România în intervalul cuprins între 1940 şi momentul respectiv, precum şi asupra caracterului lor. Aceste măsuri erau menite a asigura condiţiile în care putem „să ne facem la timp propaganda sau contrapropaganda şi să pregătim materialul documentar pentru apărarea drepturilor ţării noastre". Serviciile de presă din străinătate aveau obligaţia „de a trimite rapoarte exacte despre toate articolele publicate pentru şi în contra noastră în străinătate", precum şi a se asigura că în ziarele locale era inserat cel puţin un articol săptămânal privind România, indiferent de conţinutul acelui articol – „de ordin cultural, privind aspecte artistice, informaţii, orice privind ţara noastră". Se anunţa că viitoare circulare vor dipune cum să se organizeze serviciile de presă şi propagandă şi activitatea acestora „pentru a combate propaganda făcută contra noastră şi pentru a dezvolta propaganda lămuritoare asupra ţării noastre". În finalul circularei se sublinia că vor fi sancţionaţi „toţi cei care vor ascunde adevărul şi nu vor transmite toate aceste articole apărute în contra noastră sau care dau informaţii tendenţioase asupra ţării noastre"[3].

---

[1] Anton, *op.cit.*, pp 121-122.
[2] Magherescu, *op.cit.,* în Buzatu, *România..., ed.cit.*, p. 167.
[3] AMAE, Fond Al Doilea Război Mondial, dosar 71/1939 E9, Volum 196, f 219-222.

BDD-A24302 © 2007 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)

Observăm o mare diferență între modul în care Germania şi România consideră necesar să-şi reorganizeze propaganda. În vreme ce Germania va ataca cu toate forțele bolşevismul, România alege să ia notă de toate atacurile exprimate la adresa ei, să pregătească materiale documentare de combatere a acestor atacuri, să-şi justifice pozițiile anterioare. Putem spune că, din acest moment, propaganda românească intră într-o fază defensivă şi justificativă. În martie 1943, într-un discurs ținut la Chişinău cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la înapoierea provinciei Basarabia la România, Ion Antonescu sublinia că URSS singură este responsabilă pentru crearea situației care a obligat România să înceapă un război defensiv în est şi că România a dus întotdeauna o politică paşnică. Antonescu insista în acest discurs asupra obiectivelor cu caracter național pe care România le-a avut în război. Totuşi, Antonescu nu pierde prilejul să arate că, prin rolul țării sale la gurile Dunării şi la Marea Neagră, România şi-a împlinit şi o veche şi sfântă misiune, aceea de a apăra creştinismul şi civilizația europeană[1]. În acelaşi sens, Mihai Antonescu, într-un discurs din 27 noiembrie 1943, insista pe situația grea a României în anul 1940, când „singură" şi „abandonată la discreția pretențiilor imperialiste", a sfârşit prin a fi mutilată, arătând de asemenea că România a avut întotdeauna rolul unei puternice granițe menite să apere Europa[2]. În 1944 însă situația din România era în pragul dezastrului şi rareori se mai vorbea de misiunea civilizatoare a României în est. A urmat momentul 23 august 1944, care a deschis drumul celor 45 de ani în care România va cădea în cealaltă extremă, slăvind modelul de la Răsărit în toate domeniile: politic, cultural, economic, social etc.

Concluzii. În România celui de-al Doilea Război Mondial, termenii *slav, rus, bolşevic, sovietic* au fost folosiți în propaganda românească în afara unor delimitări conceptuale exacte şi în funcție de evoluția generală a războiului. Referirile explicite la slavi ca la un popor inferior în propaganda românească sunt, prin comparație cu referirile negative la bolşevism şi sovietism, rare şi de cele mai multe ori rostite în prezența unor importante personalități germane a căror bunăvoință se încerca, probabil, şi în acest fel obținută. În general se insista pe răul provocat de ruşi în special în Basarabia şi Bucovina, astfel inducându-se populației româneşti sentimente antislave

[1] Miloiu, Dragomir, Ştefănescu, *op.cit.*
[2] *Ibidem.*

BDD-A24302 © 2007 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)

şi creându-i impresia că ruşii, şi prin extensie populaţiile slave, sunt primitivi, lipsiţi de onoare, violenţi, inferiori. Situaţia conflictuală dintre România şi Uniunea Sovietică în problema Basarabiei şi Bucovinei este cea care justifică propaganda împotriva Rusiei, cu formele ei de expresie antislavă, antisovietică, în principal antibolşevică, iar nu o ideologie rasistă, ca în cazul Germaniei. Un alt aspect al analizei este dat de faptul că România, alegând tabăra Puterilor Axei, va îmbrăţişa formulele antiruseşti, antisovietice, antibolşevice ale acesteia şi din sentimentul necesităţii unei solidarizări la nivel teoretic cu aliatul său. Propaganda română a cunoscut totuşi accente de rasism antislav, deşi nu s-a ajuns la dimensiunile cunoscute de acest fenomen în Germania.

Bibliografie

A. Izvoare inedite:

a) Arhivele Naţionale Istorice Centrale:
- Fond Ministerul Propagandei Naţionale - Presa Internă, dosarele 385/1941, 534/1941, 588/1941, 574/1942
- Fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri - SSI, dosare 116/1941, 60/1942
- Fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri - Cabinetul Militar, dosare 394/1942, 526/1942

b) Arhivele diplomatice ale Ministerului afacerilor Externe din România
- Fond Al Doilea Război Mondial, dosar 71/1939 E9, Volumele 196, 324

B. Alte surse:

a) Documente publicate:
1. Ciucă Marcel-Dumitru, Teodorescu Aurelian, Popovici Bogdan Florin (editori), *Stenogramele Şedinţelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Ion Antonescu, vol. I, septembrie-decembrie 1940*, ANIC, Bucureşti, 1997

b) Enciclopedii:
1. Alexandrescu Ioan, Bulei Ion, Mamina Ion, Scurtu Ioan, *Enciclopedia de istorie a României,* Bucureşti, Editura Meronia, 2000

c) Memorii, jurnale:
1. Halder Frany, *Jurnal*, 1939-1942, Bucureşti, Editura Elit, 1998

BDD-A24302 © 2007 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)

d) Periodice:
1. *Universul,*1941

C. Lucrări şi studii:
1. Anton Mioara, *Propagandă şi război,* Bucureşti, Editura Tritonic, 2007
2. Antonescu Ion, *Românii. Originea, trecutul, sacrificiile şi drepturile lor* (după ediția din 1919), Iaşi, Editura Moldova, 1991
3. Beevor Antony, *Stalingrad*, Bucureşti, Editura RAO, 2005
4. Buzatu Gheorghe, *România cu şi fără Antonescu*, Iaşi, Editura Moldova, 1991
5. Drăgan Iosif Constantin (coordonator), *Antonescu, mareşalul României şi războaiele de reîntregire,* Centrul European de Cercetări Istorice Sestiere Cannaregio, Veneția, 1990
6. Miloiu Silviu, Dragomir Elena, Ştefănescu Alexandru, *Projects for a United Europe during the World War II? The Axis, Romanian and Finnish Perceptions* în *Europe as viewed from the margins*, II (sub tipar)
7. Volkoff Vladimir, *Tratat de dezinformare. De la Calul Troian la Internet,* Bucureşti, Editura Antet, 1999
8. ***, *Final Report of the International Commission on the Holocaust in Romania*, presented to Romanian President Ion Iliescu, Bucharest, November 11, 2004

D. Surse de internet:
1. http://www.calvin.edu/academic/cas/gpa/anti-bolshevism.htm
2. http://www.fgmanu.net/articole/sima6.htm
3. http://www. ushmm.org/research/center/presentations/features/details/ 2005-03-10/ pdf/romanian/ chapter_09.pdf
4. http://www.calvin. edu/academic/cas/ gpa/bolshevist.htm

Abstract

The content and the form of the Romanian propaganda during Ion Antonescu's regime, especially during the period June 1941-August 1944 when Romania participated in the World War II alongside Germany, have been under the influence of the political context, foreign and domestic. Three distinct stages can be identified for the Romanian propaganda, depending on the general evolution of the war: January 27, 1941 - June 21, 1941 – Romania did not engage itself in the war, June 22, 1941 - February 2, 1943 – Romania participates in the offensive phase of the war, phase which has been stopped by the defeat suffered by the Axis Powers in Stalingrad Battle, February 3, 1943 - August 22, 1944 – Romania takes into consideration the possibility that Germany might loose the war and starts negotiations concerning a possible armistice. During the first stage Romania had an offensive propaganda against the Soviet Union, but after Stalingrad it will underline the national character of her struggle against Bolshevism, trying to prove that it had never attack the Soviet Russia if the last would have not taken Basarabia and Bucovina, Romanian territories. The major themes of the Romanian propaganda for this period have been the

BDD-A24302 © 2007 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)

propaganda against Bolshevism, as Romania's holy mission for defending the European civilization and Christianity; the propaganda for the lost Romanian territories; Romania's loyalty towards Germany; counterpropaganda. Although Romania did not know an official anti-Slavic racist ideology, during the war, following the German example, Romania elaborated an anti-Slavic propaganda, especially before February 1943, but without reaching the level known by this phenomenon in Germany.

BDD-A24302 © 2007 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:28 UTC)